

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

Van HAVO naar HOGER BEROEPSONDERWIJS

Disclaimer: De lijst is gebaseerd op de officiële doorstroomseisen van het ministerie van onderwijs. Bij het overnemen van deze gegevens kunnen er tikfouten zijn gemaakt. Controleer daarom altijd (en op tijd) wat de school zelf over de toelatingseisen van een studie zegt.

Betekenis van gebruikte tekens en afkortingen:

✓ : toegangsrecht

☒ : géén toegangsrecht

Als er 1 of meer vakken staan, dan betekent dit dat er toegangsrecht is indien daaraan is voldaan.

(...) : uit de tussen haken vermelde vakken kan worden gekozen. Eén van de genoemde vakken is voldoende.

Sector economie (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Accountancy	✓	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
2.	Advanced Business Creation	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
3.	Bedrijfseconomie	✓	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
4.	Bestuurskunde /overheidsmanagement	ec	ec	✓	ec
5.	Bedrijfskunde MER	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of maw of m&o)
6.	Business Administration in Hotel Management ¹	2 ^e mvt	2 ^e mvt	2 ^e mvt	(ec of m&o)
7.	Business IT & Management	✓	✓	✓	✓
8.	Business Studies	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
9.	Commercieel Management	✓	✓	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
10.	Commerciële Economie	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
11.	Communicatie	✓	✓	✓	(wia of wib)
12.	Communicatiesystemen	✓	✓	✓	(wia of wib)
13.	European Studies	2 ^e mvt	2 ^e mvt	2 ^e mvt	✓
14.	Facility Management	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
15.	Financial Services Management	✓	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
16.	Fiscaal Recht en Economie	✓	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
17.	Food and Business	✓	✓	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
18.	Functiegerichte bachelor in Toerisme en Recreatie	✓	✓	✓	(ec of m&o)
19.	Hbo-Rechten	✓	✓	✓	✓
20.	Hogere Juridische Opleiding	✓	✓	✓	✓
21.	Hoger Hotelonderwijs ¹	2 ^e mvt	2 ^e mvt	2 ^e mvt	(ec of m&o)
22.	Hoger Toeristisch en Recreatief Onderwijs	✓	✓	✓	(ec of m&o)

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

23.	Informatiedienstverlening en -Management	✓	✓	✓	✓
24.	Informationmanagement	✓	✓	✓	(ec of m&o)
25.	Integrale Veiligheid	✓	✓	✓	✓
26.	Integrale Veiligheidskunde	ec	ec	✓	ec
27.	International Business	✓	✓	✓	(ec of m&o) of wia
28.	International Business and Languages	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	✓
29.	International Business and Management Studies	(ec of m&o of 2e mvt)	(ec of m&o of 2e mvt)	✓	(ec of m&o)
30.	International Business Innovation Studies	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	✓
31.	International Fresh Business Management	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
32.	Journalistiek	✓	✓	✓	✓
33.	Kunst en economie	✓	✓	✓	✓
34.	Lifestyle	✓	✓	✓	✓
35.	Logistiek en Economie	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
36.	Media and Entertainment Management	✓	✓	✓	(ec of m&o)
37.	Media, Informatie en Communicatie	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o)
38.	Oriëntaalse talen en Communicatie	✓	✓	✓	✓
39.	People and Business Management	✓	✓	✓	✓
40.	Security Management	✓	✓	✓	✓
41.	Small Business & Retail Management	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o)
42.	Sport, Management en Ondernemen ¹	✓	✓	✓	(wia of wib)
43.	Toegepaste Bedrijfskunde	2 ^e mvt	2 ^e mvt	2 ^e mvt	✓
44.	Trade Management Azië	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	(ec of m&o)
45.	Vastgoed en Makelaardij	✓	✓	✓	(ec of m&o) + (wia of wib)
46.	Vertaalacademie ⁵	2 ^e mvt	2 ^e mvt	2 ^e mvt	✓
47.	Vitaliteitsmanagement & Toerisme	✓	✓	✓	✓
48.	Vrijtijdsmanagement	✓	✓	✓	(ec of m&o)

¹Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

⁵Frans of Duits verplicht indien deze taal wordt gekozen.

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

Sector gedrag en maatschappij (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Creatieve Therapie ¹	✓	✓	✓	✓
2.	Culturele en Maatschappelijke Vorming	✓	✓	✓	✓
3.	Godsdienst-pastoraal Werk	✓	✓	✓	✓
4.	Human Resource Management	✓	✓	✓	✓
5.	Integrale veiligheidskunde	ec	ec	✓	ec
6.	Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	✓	✓	✓	✓
7.	Pedagogiek	✓	✓	✓	✓
8.	Pedagogisch Management Kinderopvang	✓	✓	✓	✓
9.	Sociaal-juridische Dienstverlening	✓	✓	✓	✓
10.	Sociaal Pedagogische Hulpverlening	✓	✓	✓	✓
11.	Social work	✓	✓	✓	✓
12.	Sport en Bewegen ¹	✓	✓	✓	✓
13.	Sport en Bewegingseducatie	✓	✓	✓	✓
14.	Toegepaste Psychologie	✓	✓	✓	(wia of wib)

¹ Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

Sector gezondheidszorg (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Ergotherapie, opleiding voor	✓	✓	✓	✓
2.	Farmakunde	✓	✓	✓	✓
3.	Fysiotherapie, opleiding tot	✓	✓	✓	✓
4.	Huidtherapie	✓	✓	✓	✓
5.	Kunstzinnige Therapie	✓	✓	✓	✓
6.	Logopedie, opleiding voor ¹	✓	✓	✓	✓
7.	Management in de Zorg ¹	✓	✓	✓	✓
8.	Medisch Beeldvormende en Radio-therapeutische Technieken	✓	✓	✓	(wia of wib)
9.	Medische Hulpverlening	✓	✓	✓	✓
10.	Mondzorgkunde	✓	✓	✓	✓
11.	Oefentherapie Cesar	✓	✓	✓	✓
12.	Oefentherapie Mensendieck, opleiding tot	✓	✓	✓	✓
13.	Optometrie	✓	✓	✓	(wia of wib)
14.	Orthoptie	✓	✓	✓	(wia of wib)
15.	Podotherapie, opleiding	✓	✓	✓	✓
16.	Psychomotorische Therapie en Bewegingsagogie	✓	✓	✓	✓
17.	Sport, Gezondheid en Management	✓	✓	✓	✓
18.	Toegepaste Gerontologie	✓	✓	✓	✓
19.	Verloskunde ¹	bi	✓	bi + sk	bi + sk + (wia of wib)
20.	Verpleegkundige, opleiding tot	✓	✓	✓	✓
21.	Voeding en Diëtik	✓	✓	✓	✓

¹ Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

Sector landbouw en natuurlijke omgeving (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Bedrijfskunde en Agribusiness	✓	✓	✓	(wia of wib)
2.	Biotechnologie	✓	✓	✗	✗
3.	Bos- en natuurbeheer	✓	✓	✓	(wia of wib)
4.	Dier- en veehouderij	✓	✓	sk	✗
5.	Diermanagement	✓	✓	bi	✗
6.	Educatie en Kennismanagement Groene Sector ²	✓	✓	✓	✓
7.	Food Commerce & Technology	✓	✓	(wia of wib)	(wia of wib)
8.	Food Design and Innovation	✓	✓	✓	wia
9.	Geo Media & Design	✓	✓	✓	(wia of wib)
10.	Greenport Business & Retail	✓	✓	✓	(wia of wib)
11.	Kust- en zeemanagement	✓	✓	✓	wia
12.	Land- en watermanagement	✓	✓	sk	✗
13.	Landscape and Environment Management	✓	✓	✓	(ec of wia of wib)
14.	Milieukunde	✓	✓	sk	✗
15.	Plattelandsvernieuwing	✓	✓	✓	(wia of wib)
16.	Toegepaste Biologie	✓	✓	sk	✗
17.	International Development Management	✓	✓	✓	(wia of wib) + ec
18.	Tuinbouw en akkerbouw	✓	✓	sk	✗
19.	Tuin- en landschapsinrichting	✓	✓	✓	(wia of wib)
20.	Voedingsmiddelentechnologie	✓	✓	wia+sk	✗
21.	Watermanagement	✓	✓	✓	✗

² Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs en/of beroepsonderwijs en volwasseneneducatie van de tweede graad.

Sector onderwijs (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Aardrijkskunde ²	✓	✓	✓	✓
2.	Algemene economie ²	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	ec
3.	Basisonderwijs, opleiding tot leraar	✓	✓	✓	✓
4.	Beeldende kunst en vormgeving, docent ¹	✓	✓	✓	✓
5.	Bedrijfseconomie ²	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	ec
6.	Biologie ²	✓	✓	(bi of nl&t)	(bi of nl&t)
7.	Bouwkunde I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
8.	Bouwtechniek I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
9.	Consumptieve techniek I en II ²	✓	✓	✓	✓
10.	Dans, docent ¹	✓	✓	✓	✓
11.	Duits ²	du	du	du	du
12.	Economie ²	(ec of m&o)	(ec of m&o)	✓	ec
13.	Elektrotechniek I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
14.	Engels ²	✓	✓	✓	✓
15.	Frans ²	fa	fa	fa	fa
16.	Fries ²	✓	✓	✓	✓
17.	Geschiedenis ²	✓	✓	✓	✓
18.	Gezondheidszorg en welzijn ²	✓	✓	✓	✓
19.	Godsdienst ²	✓	✓	✓	✓

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

20.	Informatie- en Communicatietechnologie, docent ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
21.	Installatietechniek I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
22.	Islam-godsdienst ²	✓	✓	✓	✓
23.	Lichamelijke opvoeding ¹	✓	✓	✓	✓
24.	Maatschappijleer ²	✓	✓	✓	✓
25.	Mechanische Techniek I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
26.	Mens en Maatschappij ²	✓	✓	✓	✓
27.	Mens en Technologie ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
28.	Motorvoertuigetechniek I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
29.	Muziek, docent ¹	✓	✓	✓	✓
30.	Natuurkunde ²	✓	(na of nl&t)	☒	☒
31.	Nederlands ²	✓	✓	✓	✓
32.	Omgangskunde ²	✓	✓	✓	✓
33.	Opleiding tot Leraar Nederlandse Gebarentaal (NGT) / Bacheloropleiding tot Tolk NGT ^{1,2}	✓	✓	✓	✓
34.	Opleidingskunde	✓	✓	✓	✓
35.	Pedagogiek ²	✓	✓	✓	✓
36.	Scheikunde ²	✓	✓	☒	☒
37.	Spaans ²	✓	✓	✓	✓
38.	Techniek ²	✓	✓	☒	☒
39.	Technisch Beroepsonderwijs	✓	✓	✓	(wia of wib)
40.	Theater, docent ¹	✓	✓	✓	✓
41.	Verzorging / huishoudkunde ²	✓	✓	✓	✓
42.	Verzorging / gezondheidskunde ²	✓	✓	✓	✓
43.	Werktuigbouwkunde I en II ²	✓	✓	✓	(wia of wib)
44.	Wiskunde ²	✓	wib	wib	wib

¹ Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

² Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs en/of beroepsonderwijs en volwasseneneducatie van de tweede graad.

Sector taal en cultuur (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Autonome Beeldende Kunst ¹	✓	✓	✓	✓
2.	Beeldende Kunst en Vormgeving	✓	✓	✓	✓
3.	Circus and Performance Art ¹	✓	✓	✓	✓
4.	Circus Arts ¹	✓	✓	✓	✓
5.	Cultureel Erfgoed	✓	✓	✓	✓
6.	Dans ¹	✓	✓	✓	✓
7.	Film en televisie ¹	✓	✓	✓	✓
8.	Muziek ¹	✓	✓	✓	✓
9.	Muziektherapie ¹	✓	✓	✓	✓
10.	Theater ¹	✓	✓	✓	✓
11.	Vormgeving ¹	✓	✓	✓	✓

¹ Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

Vooropleidingseisen hoger onderwijs: van havo naar hbo

(gebaseerd op de publicatie van het ministerie van OCW 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' d.d. 20-05-2015)

Sector techniek (HBO: instroom met havo-diploma)

nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
1.	Applied Science	✓	✓	✗	✗
2.	Archeologie	✓	✓	✓	✓
3.	Automotive	✓	(na of nl&t)	✗	✗
4.	Aviation	✓	(na of nl&t)	na	✗
5.	Bio-informatica	✓	✓	✓	(wia of wib of na)
6.	Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	✓	✓	✗	✗
7.	Biotechnologie	✓	✓	✗	✗
8.	Bouwkunde	✓	(na of nl&t)	wib + na	✗
9.	Built environment	✓	(na of nl&t)	✗	✗
10.	Chemie	✓	✓	✗	✗
11.	Chemische Technologie	✓	✓	✗	✗
12.	Civiele Techniek	✓	(na of nl&t)	✗	✗
13.	Communication and Multimedia Design	✓	✓	✓	(wia of wib)
14.	Creative Media and Game Technology	✓	✓	✓	✓
15.	Elektrotechniek	✓	(na of nl&t)	✗	✗
16.	Engineering	✓	✓	✓	✗
17.	Fashion and Textile Technologies	✓	✓	✓	(wia of wib)
18.	Forensisch Onderzoek	✓	(na of nl&t)	✗	✗
19.	HBO-ICT	✓	✓	✓	✓
20.	Industrieel Product Ontwerpen	✓	✓	✓	(wia of wib)
21.	Informatica	✓	✓	✓	✓
22.	Logistics Engineering	✓	✓	✓	✗
23.	Luchtvaarttechnologie	✓	(na of nl&t)	✗	✗
24.	Maritiem officier ¹	✓	(na of nl&t)	✗	✗
25.	Maritieme Techniek	✓	(na of nl&t)	✗	✗
26.	Mechatronica	✓	(na of nl&t)	✗	✗
27.	Mens en Techniek	✓	✓	✓	(wia of wib)
28.	Milieukunde	✓	✓	sk	✗
29.	Ocean Technology	✓	(na of nl&t)	✗	✗
30.	Ruimtelijke Ontwikkeling	✓	✓	✓	✓
31.	Technische Bedrijfskunde	✓	✓	✓	(wia of wib)
32.	Technische Informatica	✓	✓	wib	wib
33.	Technische Natuurkunde	✓	(na of nl&t)	✗	✗
34.	Toegepaste Wiskunde	✓	✓	wib	wib
35.	Watermanagement	✓	✓	✓	✗
36.	Werktuigbouwkunde	✓	(na of nl&t)	✗	✗

¹ Voor deze opleiding gelden aanvullende eisen.

Sectoroverstijgend (HBO: instroom met havo-diploma)

Nr	Opleidingen	N+T	N+G	E+M	C+M
2.	HBO-ICT	✓	✓	✓	✓
3.	Windesheim Honours College	✓	✓	✓	(wia of wib)